

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:
ju.da@regeringskansliet.se

Remissyttrande över slutbetänkandet Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel 2 (SOU 2023:60) (Departementets diarienummer Ju2023/02265)

Inledning

Hovrätten för Västra Sverige avstyrker förslagen i slutbetänkandet om ändringar i inhämtningslagen och preventivlagen. Hovrätten anser att utredningen inte har tillräckligt stöd för slutsatserna att det finns behov av föreslagna förändringar och att dessa skulle vara effektiva. Vidare har de integritetsrisker som förslagen innebär inte belysts tillräckligt. Den utökade brottskatalogen som föreslås i inhämtningslagen är mycket långtgående.

Hovrätten har ingen erinran mot förslaget om ändring av lagen om särskild kontroll av vissa utläningar.

Utökningen av brottskatalogen i inhämtningslagen

Hovrätten håller med om utredningens beskrivning av den organiserade brottsligheten som ett allvarligt hot mot det demokratiska samhället. Det ifrågasätts inte att den ekonomiska brottsligheten har blivit svårare att upptäcka, utreda eller leda i bevis, bland annat med hänsyn till ändrade kommunikationsvanor. Frågan är dock om innehållet i betänkandet motiverar förslaget.

Enligt förslaget ska inhämtningslagen få tillämpas även för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslighet som kan antas utövas i organiserad form eller systematiskt samt innefattar ett antal nya ekonomiska brott. Syftet med utökningen anges vara att bekämpa en rad olika ekonomiska brott som

utförs av kriminella nätverk bland annat för att finansiera annan allvarlig brottslighet, men även organiserade tillgreppsbrott (s. 173). Inhämtande av uppgifter om elektronisk kommunikation innebär ett stort ingrepp i enskildas integritet. Sådana ingrepp kan rättfärdigas vid till exempel allvarliga våldsbrott. Hovrätten ställer sig dock tveksam till att motsvarande är acceptabelt vid ekonomisk brottslighet, särskilt med beaktande av att den utökade brottskatalogen avser brott med minimumstraff om fängelse i sex månader.

Den utökade brottskatalogen begränsas visserligen av ett kvalifikationskrav om att den brottsliga verksamheten ska kunna antas utövas i organiserad form eller systematiskt. Det är dock inte tillräckligt för att avgränsa tillämpningen till att avse endast ekonomisk brottslighet som finansierar kriminella nätverks brottslighet. Även till exempel stöldligor skulle kunna omfattas, vilket inte synes ha varit tanken enligt utredningsdirektiven.

Såvitt gäller valet mellan en straffvärdeventil, en sänkt strafftröskel eller en utökad brottskatalog så framstår i och för sig en utökad brottskatalog som det lämpligaste alternativet. Det bör dock framhållas att motsvarande svårigheter som framförs rörande att avgöra en brottslig verksamhets straffvärde på ett underrättelsestadie, kan föreligga även såvitt gäller rubriceringen av en brottsliga verksamhet. Risker för felrubricering i ett tidigt skede, innan det ens finns en konkret brottsmisstanke, måste anses stor. Det innebär att inhämtningen av information kan komma att riktas mot verksamhet som visar sig vara av avsevärt lindrigare art än vad som var avsett.

I utredningen anges att ett utökat tillämpningsområde för inhämtningslagen inte innebär några nya risker för den personliga integriteten, men att fler personer kommer utsättas för åtgärderna (s. 162 f). Hovrätten anser emellertid att intresset av att skydda ekonomiska värden inte bör kunna motivera lika långt ingående ingrepp i den personliga integriteten som skyddet för den personliga säkerheten. Med hänsyn till att det rör sig om inhämtning på ett underrättelsestadie, utan konkret brottsmisstanke, bör dessutom ännu mindre intrång accepteras. Det senare belyses inte särskilt i den proportionalitetsbedömning som görs i utredningen.

Förslaget att ta bort begränsningarna för användandet av överskottsinformation innebär ytterligare risker för den personliga integriteten. Den utökade brottskatalogen kan även i sig antas innebära att den totala mängden överskottsinformation blir större. Motsvarande begränsning i rättegångsbalken och preventivlagen har nyligen tagits bort, varför det ännu inte går att utvärdera om användningen av överskottsinformation har skett på ett acceptabelt sätt.

Såvitt gäller förslaget om att de brottsutredande myndigheterna själva ska få hämta in uppgifter enligt inhämtningslagen med egen utrustning har det inte

lyfts om det i sig innebär några särskilda risker för den personliga integriteten. Vidare har tillämpningsområdet blivit större än vad myndigheterna har efterfrågat. Det kan övervägas om regleringen inte bör innehålla någon form av kvalifikationskrav för när inhämtningen kan få ske med egen utrustning.

Slutligen finns det anledning att ifrågasätta om Åklagarmyndigheten står tillräckligt långt från de brottsutredande myndigheterna för att kravet på att vara en oberoende beslutsfattare ska vara uppfyllt. Frågan bör utvärderas vidare, och det bör övervägas om det är domstol som ska fatta besluten.

Utökningen av den preventiva tvångsmedelskatalogen

Utredningen föreslår att flera ytterligare tvångsmedel ska få användas enligt tillämpningslagen. Som grund för slutsatsen att det finns ett sådant behov ligger primärt de brottsutredande myndigheternas beskrivning av sina respektive behov. Vidare utgår utredningen från att behovet av tvångsmedel är detsamma på det preventiva området som i en förundersökning (s. 282).

De senaste åren har många förändringar skett på tvångsmedelsområdet. Genom den lagstiftning som följde på delbetänkandet skedde en stor utökning av möjligheterna att använda preventiva tvångsmedel. Eftersom ändringarna trädde i kraft den 1 oktober 2023 har de av naturliga skäl inte kunnat utvärderas än. Det går därför inte att i dagsläget säga om det befintliga regelverket är tillräckligt för att motsvara de brottsbekämpande myndigheternas behov, i vart fall inte såvitt gäller Polismyndigheten och Tullverket. Med hänsyn till de stora riskerna för den personliga integriteten bör det krävas mer robust underlag för att nu konstatera ett behov av ytterligare tvångsmedel. Hovrätten anser således att utredningen inte ger tillräckligt stöd för att konstatera att det finns behov av att utöka den preventiva tvångsmedelskatalogen.

Som anges i utredningen finns det en ökad risk för att åtgärderna i preventivfallen i efterhand ska visa sig ha riktats mot personer som inte är inblandade i brottslig verksamhet (s. 294). Risken för att åtgärderna riktas mot en person som inte är inblandad i brottslig verksamhet innebär att nyttan av åtgärderna inte nödvändigtvis står i proportion till integritetsriskerna.

Utredningens proportionalitetsbedömningar kring nya preventiva tvångsmedel tar utgångspunkt i lagstiftarens tidigare proportionalitetsbedömningar i fråga om vilka åtgärder som ska få användas för att utreda brott (s. 293). Vidare anges vid ett flertal tillfällen att de integritetsrisker som det preventiva tvångsmedlet innebär är samma risker som finns under en förundersökning. Eftersom preventivfallen inte förutsätter någon konkret brottsmisstanke bör inte lika höga risker för den personliga integriteten accepteras. De

skillnader som föreligger mellan preventivfallen och under en förundersökning har inte tillräckligt belysts i utredningens proportionalitetsavvägning. I brist på ett tydligt underbyggt behov av en utökad tvångsmedelskatalog i preventivfallen bör ytterligare risker för den personliga integriteten inte godtas.

Hovrätten vill slutligen framhålla att bedömningen om lagstiftningen är proportionerlig bör göras utifrån tvångsmedelslagstiftningen i sin helhet. En sådan bedömning låter sig svårligen göras när olika förslag genomförs innan tidigare ändringar har utvärderats. Det innebär att det finns en risk att lagstiftningen sammantaget går längre än vad som är nödvändigt.

Anslag

Som utredningen framhåller kan de förändringar på tvångsmedelsområdet som har genomförts samt föreslås sammantaget innebära att Sveriges domstolar behöver tillföras ytterligare resurser. Hovrätten anser att det är av vikt att ytterligare resurser tillförs, så att en rättssäker hantering av tvångsmedelsfrågor tillgodoses samtidigt som domstolarnas övriga verksamhet inte blir lidande.

Denna remiss har handlagts av hovrättspresidenten Anders Hagsgård, hovrättslagmannen Eva Ahlquist och tf. hovrättsassessorn Victoria Nilsson, referent.

På hovrättens vägnar

Anders Hagsgård

Victoria Nilsson